

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

**“ПРАВО ПЕНСІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”**

(для спеціалістів)

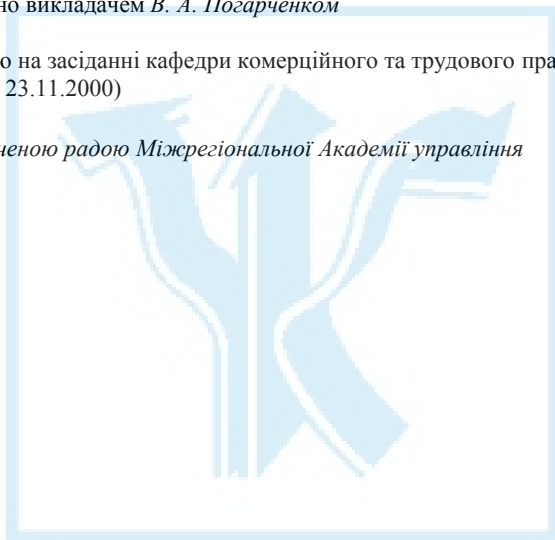
МАУП

Київ 2001

Підготовлено викладачем *В. А. Погарченком*

Затверджено на засіданні кафедри комерційного та трудового права (Протокол № 5 від 23.11.2000)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Погарченко В. А. Навчальна програма дисципліни “Право пенсійного забезпечення” (для спеціалістів). — К.: МАУП, 2001. — 36 с.

Навчально-методична розробка містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Право пенсійного забезпечення”, вказівки до виконання контрольної роботи, завдання для контрольних робіт, теми курсових робіт, контрольні питання, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2001

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма курсу “Право пенсійного забезпечення” розрахована на студентів спеціальності 7.060101 “Правознавство”.

У системі права України право пенсійного забезпечення як правовий інститут галузі права соціального забезпечення перебуває в стадії реформування. Наявність навчальної дисципліни, відповідного законодавства, завершення тривалої дискусії в правовій науці, а головне — реальне життя, усувають сумніви щодо визнання такої галузі права та правового інституту і надання їй у демократичній, соціальній, правовій державі особливого значення.

В умовах формування сучасних ринкових відносин підвищується необхідність створення та підтримки на певному рівні системи соціального забезпечення та захисту населення. Право пенсійного забезпечення пов'язане з життям людини протягом тривалого часу: з моменту вступу в трудові правовідносини і до смерті. Але за колом суспільних відносин, методом впливу на них, за функціями, які виконує цей правовий інститут, видами та формами пенсійне забезпечення лише частково зумовлене трудовою діяльністю. Вивчення права пенсійного забезпечення тісно пов'язане з трудовим, цивільним, фінансовим та адміністративним правом. З метою глибшого засвоєння курсу навчальним планом передбачено його вивчення в V–VI семестрах за наявності у студентів відповідної теоретичної та практичної бази знань.

Курс права пенсійного забезпечення передбачає вивчення складного комплексу теоретичних положень, правових інститутів, державних і громадських структур, широкого діапазону суспільних відносин у сфері пенсійного забезпечення. Законодавство із соціального забезпечення є дуже нестійким в умовах переходу до ринкових відносин, у зв'язку з цим від студентів вимагається підвищена увага до змін і доповнень, які вносяться до чинного законодавства, активна самостійна робота у вивченні основних розділів курсу.

Головною метою викладання цього курсу є формування у студентів необхідних правових знань, умінь і навичок, пов'язаних з їхньою професійною підготовкою.

Основні завдання курсу:

- ознайомлення з базовими принципами права пенсійного забезпечення;
- вивчення особливостей правового регулювання відносин, що виникають у праві пенсійного забезпечення;
- ознайомлення студентів із системою органів соціального захисту населення;

- формування навичок роботи з нормативними матеріалами, вміння застосовувати набуті теоретичні знання у розв'язанні практичних питань.

Програма курсу “Право пенсійного забезпечення” складається з двох розділів: загальної й особливої частини.

У загальній частині розглядаються предмет, метод, функції, принципи права пенсійного забезпечення, його системи та джерела, структура правовідносин у пенсійному забезпеченні, а також види та форми пенсійного забезпечення.

В особливій частині розглядаються окремі інститути галузі права пенсійного забезпечення, зокрема всі види пенсійного забезпечення.

У межах цього курсу розкривається зміст основних нормативно-правових актів соціального забезпечення. Програму складено згідно з чинним законодавством та основними напрямками соціальної політики на 2000–2004 рр.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ПРАВО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”

№ п/п	Назва розділу і теми
	<i>I. Загальна частина</i>
1	Поняття, предмет, метод і система права пенсійного забезпечення
2	Принципи права пенсійного забезпечення
3	Джерела права пенсійного забезпечення
4	Правовідносини у сфері права пенсійного забезпечення
	<i>II. Особлива (спеціальна) частина</i>
5	Трудовий стаж
6	Пенсії за віком
7	Пенсії за вислугу років
8	Пенсії в разі втрати годувальника
9	Пенсії по інвалідності
10	Соціальні пенсії
11	Звернення за призначенням пенсій
12	Обчислення пенсій
13	Призначення пенсій
14	Виплата пенсій
15	Відповідальність підприємств, організацій і громадян у пенсійному забезпеченні. Розв'язання спорів з пенсійних питань

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ПРАВО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”

Розділ I. Загальна частина

Тема 1. Поняття, предмет, метод і система права пенсійного забезпечення

Конституція України про соціальне забезпечення та захист громадян. Виникнення та розвиток пенсійного забезпечення.

Поняття та функції пенсійного забезпечення. Види та форми пенсійного забезпечення. Обов'язкове й добровільне пенсійне страхування.

Джерела фінансування пенсійного забезпечення. Державні та місцеві бюджети, Пенсійний фонд України, недержавні пенсійні фонди.

Поняття права пенсійного забезпечення. Право пенсійного забезпечення як правовий інститут галузі права соціального забезпечення.

Предмет права пенсійного забезпечення. Суспільні відносини, що регулюються правом пенсійного забезпечення.

Специфіка правового регулювання суспільних відносин у сфері пенсійного забезпечення.

Система права пенсійного забезпечення.

Тема 2. Принципи права пенсійного забезпечення

Поняття й загальна характеристика принципів права пенсійного забезпечення.

Пенсійне забезпечення на умовах обов'язкового пенсійного страхування.

Загальність та доступність пенсійного забезпечення, поширення його на всіх громадян.

Всебічність і різноманітність пенсійного забезпечення.

Пенсійне забезпечення за рахунок спеціальних фондів, державного фінансування та інших джерел, передбачених чинним законодавством.

Здійснення пенсійного забезпечення органами державного управління.

Пенсійне забезпечення в розмірах, відповідних рівню забезпечення потреб громадян, що склався на певному етапі розвитку суспільства.

Гарантування судового захисту порушених прав громадян.

Тема 3. Джерела права пенсійного забезпечення

Поняття джерел права пенсійного забезпечення. Їх класифікація та загальна характеристика.

Конституція України як Основний закон про матеріальне забезпечення в старості, по інвалідності, у разі втрати годувальника.

Закони України як джерела права пенсійного забезпечення: “Про пенсійне забезпечення”, ”Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ ”, “Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, “Основи законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування”, “Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування”.

Нормативні положення про пенсійне забезпечення окремих категорій громадян, що містяться в інших законах України, зокрема “Про державну службу”, “Про статус суддів”, “Про прокуратуру”, “Про міліцію”, “Про наукову та науково-технічну діяльність”, “Про службу безпеки України”, “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціального захист журналістів”.

Підзаконні акти, що прийняті на розвиток законів про пенсійне забезпечення.

Нормативні роз’яснення, що затверджуються Міністерством праці та соціальної політики України.

Нормативні положення локальних актів про матеріальне забезпечення, що затверджуються на підприємствах, в установах, організаціях.

Тема 4. Правовідносини у сфері права пенсійного забезпечення

Поняття правовідносин у сфері пенсійного забезпечення. Основні види пенсійних відносин у сфері соціального забезпечення.

Матеріальні правовідносини та їх характеристика.

Процедурні правовідносини та їх характеристика.

Процесуальні правовідносини в пенсійному забезпеченні.

Структура правовідносин в пенсійному забезпеченні.

Загальна характеристика суб’єктів правовідносин у сфері пенсійного забезпечення.

Загальна і спеціальна (видова) правоздатність у системі правовідносин у пенсійному забезпеченні. Дієздатність у правовідносинах у пенсійному забезпеченні.

Об'єкт правовідносин у пенсійному забезпеченні.

Зміст правовідносин у пенсійному забезпеченні.

Підстави виникнення, зміни і припинення правовідносин у сфері пенсійного забезпечення. Юридичні факти в пенсійному забезпеченні, їх класифікація та значення.

Розділ II. Особлива (спеціальна) частина

Тема 5. Трудовий стаж

Трудовий стаж: класифікація та значення в пенсійному забезпеченні.

Поняття періодів трудової діяльності.

Загальний трудовий стаж. Діяльність, яка зараховується у загальний трудовий стаж.

Спеціальний трудовий стаж. Діяльність, яка зараховується у спеціальний трудовий стаж. Списки виробництв, робіт, професій, посад і показників, робота на яких дає право на державну пенсію на пільгових умовах. Загальна характеристика та правила застосування відповідних списків.

Правила обчислення трудового стажу:

- у звичайному порядку (за фактом трудової діяльності);
- у пільговому порядку (у кратному розмірі);
- в особливому порядку (сезонні роботи, робота на водному транспорті).

Докази трудового стажу. Документи, що підтверджують трудовий стаж. Правила й порядок підтвердження трудового стажу за показаннями свідків.

Умови зарахування громадянам України у трудовий стаж часу роботи за межами України.

Тема 6. Пенсії за віком

Поняття та види пенсій за віком.

Умови призначення пенсій за віком на загальних підставах.

Пенсії за віком на пільгових умовах:

- працівникам, зайнятим на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими й особливо важкими умовами праці;
- працівникам, зайнятим на інших роботах з шкідливими і важкими умовами праці;

- трактористам-машиністам, зайнятим на виробництві сільськогосподарської продукції;
- жінкам — трактористам-машиністам, машиністам будівельних, шляхових і вантажно-розвантажувальних машин, змонтованих на базі тракторів та екскаваторів;
- жінкам — дояркам, свинаркам-операторам;
- жінкам, зайнятим на виробництві, збиранні та післязбиральній обробці тютюну;
- робітницям текстильного виробництва;
- жінкам, які працюють у сільськогосподарському виробництві та виховали п'ятеро й більше дітей;
- водіям міського пасажирського транспорту й великовагових автомобілів, зайнятим у технологічному процесі важких і шкідливих виробництв;
- працівникам, зайнятим на підземних і відкритих гірничих роботах та в металургії.

Пенсії за віком на спеціальних юридичних підставах:

- учасникам війни, сім'ям загиблих (померлих) військовослужбовців;
- багатодітним матерям інвалідів з дитинства;
- окремим категоріям громадян (ліліпутам, диспропорційним карликам, інвалідам зору);
- особам, які працювали або проживали на територіях радіоактивного забруднення;
- працівникам, звільненим у зв'язку із змінами в організації виробництва й праці;
- громадянам, які працювали в районах Крайньої Півночі або прирівняних до них місцевостях колишнього СРСР.

Пенсії за віком при неповному стажі.

Розміри пенсії за віком. Надбавки та підвищення. Період, на який призначається пенсія за віком

Тема 7. Пенсії за вислугу років

Поняття пенсії за вислугу років. Підстави пенсійного забезпечення за вислугу років.

Працівники, які мають право на пенсію за вислугу років.

Пенсії за вислугу років окремим категоріям працівників авіації та льотно-випробувального складу:

- працівникам, які здійснюють управління повітряним рухом;
- інженерно-технічного складу;
- бортпровідникам.

Нормативні акти з питань призначення пенсії за вислугу років працівникам цивільної авіації та льотно-випробувального складу.

Пенсії за вислугу років працівникам освіти, охорони здоров'я та соціального захисту. Умови призначення пенсій. Перелік осіб, які користуються правом на пенсію. Обчислення стажу за спеціальністю.

Пенсії за вислугу років окремим категоріям працівників:

- робітникам локомотивних бригад та окремим категоріям працівників;
- працівникам експедицій, партій, загонів, дільниць і бригад;
- робітникам, майстрам на лісозаготівлі та лісоствлі;
- механізаторам комплексних бригад на вантажно-розвантажувальних роботах у портах;
- плавскладу морського, річкового флоту та флоту рибної промисловості;
- спортсменам;
- артистам.

Особливості пенсійного забезпечення:

- військовослужбовців;
- працівників органів МВС;
- працівників СБУ;
- державних службовців;
- народних депутатів України;
- суддів;
- працівників прокуратури;
- службових осіб митних органів.

Нормативні акти, що регулюють питання пенсійного забезпечення зазначених категорій працівників.

Розміри пенсій за вислугу років

Тема 8. Пенсії в разі втрати годувальника

Поняття та ознаки пенсії в разі втрати годувальника.

Коло членів сім'ї, які користуються правом на пенсію в разі втрати годувальника. Поняття неприцездатності членів сім'ї. Поняття та критерії утримання.

Умови призначення пенсій у разі втрати годувальника. Залежність умов, що визначають право на пенсію, від причин смерті годувальника. Стаж роботи годувальника, який дає право на пенсію в разі втрати годувальника.

Умови призначення пенсії в разі втрати годувальника, померлого внаслідок трудового каліцтва чи професійного захворювання.

Умови призначення пенсії в разі втрати годувальника, померлого внаслідок загального захворювання.

Право на пенсію в разі втрати годувальника усиновителів та усиновлених, вітчима й мачухи, пасинка й падчерки.

Розміри пенсії в разі втрати годувальника, мінімальні розміри пенсій. Підвищення до пенсій в разі втрати годувальника дітям — круглим сиротам.

Розмір пенсії в разі втрати годувальника при зміні кількості членів сім'ї.

Призначення однієї пенсії на всіх членів сім'ї. Виділення частки пенсії.

Пенсії в разі втрати годувальника при неповному трудовому стажі, умови призначення, розміри.

Особливості пенсійного забезпечення окремих категорій сімей у зв'язку з втратою годувальника.

Підстави й умови пенсійного забезпечення в разі втрати годувальника членів сім'ї військовослужбовців, осіб начальницького та рядового складу органів внутрішніх справ. Розміри пенсій у разі втрати годувальника членів сім'ї військовослужбовців.

Підстави й умови призначення пенсій у разі втрати годувальника членам сім'ї, які втратили годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Підстави й умови призначення пенсій у разі втрати годувальника членам сім'ї науково-технічних працівників.

Період, на який призначається пенсія в разі втрати годувальника.

Тема 9. Пенсії по інвалідності

Поняття й ознаки пенсії по інвалідності.

Медичні та правові критерії інвалідності.

Причини та групи інвалідності; період, на який встановлюється інвалідність.

Залежність умов, що визначають право на пенсію, від причин інвалідності.

Поняття інвалідності внаслідок трудового каліцтва чи професійного захворювання. Умови призначення пенсії по інвалідності внаслідок трудового каліцтва чи професійного захворювання.

Поняття інвалідності внаслідок загального захворювання чи побутового травматизму. Умови призначення пенсії по інвалідності внаслідок загального захворювання.

Особливості пенсійного забезпечення з інвалідності окремих категорій громадян:

- військовослужбовців та осіб начальницького й рядового складу органів внутрішніх справ;
- науково-технічних працівників;
- осіб, потерпілих унаслідок Чорнобильської катастрофи;
- осіб, які стали інвалідами у зв'язку з виконанням громадянського обов'язку;
- учнів, студентів, аспірантів.

Розміри пенсій по інвалідності. Мінімальні розміри пенсій по інвалідності. Максимальні розміри пенсій по інвалідності.

Надбавки до пенсій по інвалідності. Підвищення до пенсій по інвалідності.

Розміри пенсії по інвалідності при неповному стажі роботи.

Період, на який призначається пенсія по інвалідності.

Тема 10. Соціальні пенсії

Умови призначення та розміри соціальних пенсій.

Поняття соціальної пенсії. Громадяни, які мають право на соціальну пенсію. Умови призначення соціальних пенсій. Розміри соціальних пенсій залежно від категорій громадян, яким призначається соціальна пенсія.

Порядок призначення й виплати соціальних пенсій.

Тема 11. Звернення за призначенням пенсій

Поняття звернення за призначенням пенсії. Заява про призначення пенсії, порядок її подачі.

Документи, необхідні для призначення пенсій (за віком, по інвалідності, у разі втрати годувальника, за вислугу років, соціальної пенсії).

Подання на призначення пенсії, його форма та юридичне значення.

Підготовка та подання документів для призначення пенсій.

Тема 12. Обчислення пенсій

Поняття середньомісячного заробітку та його обчислення для визначення розміру пенсії.

Види оплати, що зараховуються при обчисленні пенсії. Виплати, що не включаються в суму заробітку для обчислення пенсії. Обчислення заробітку за період роботи за межами України.

Загальний порядок визначення середньомісячного заробітку для обчислення пенсії.

Особливості обчислення пенсій:

- членам творчих спілок;
- громадянам України — переселенцям з інших держав;
- сім'ям пенсіонерів;
- при неповному стажі роботи.

Члени сім'ї, на яких нараховуються надбавки до пенсій.

Поняття перерахунку розміру пенсій. Перерахунок пенсій:

- з більш високого заробітку;
- при неповному стажі роботи;
- у зв'язку зі зміною сімейного стану;
- раніше призначених пенсій.

Підвищення мінімальних розмірів пенсій і граничних розмірів заробітку.

Тема 13. Призначення пенсій

Органи, що призначають пенсії.

Прийом, оформлення та розгляд документів про призначення пенсій.

Строки розгляду документів про призначення пенсій.

Пенсійне посвідчення, його форма, зміст.

Строки перерахунку призначеної пенсії, переведення з одного виду пенсії на інший.

Тема 14. Виплата пенсій

Загальні правила й організація виплати пенсій.

Виплата пенсій за довіреністю і порядок її оформлення.

Виплата пенсій за минулий час.

Виплата пенсій за неповний місяць.

Виплата пенсій у період перебування на стаціонарному лікуванні.

Виплата пенсій особам, які проживають у будинках-інтернатах престарілих та інвалідів.

Виплата пенсій за час позбавлення волі.

Виплата пенсій при зміні місця проживання.

Виплата пенсій дітям, які перебувають на повному державному утриманні.

Виплата пенсій громадянам, які виїхали за кордон. Порядок переведення пенсій громадянам, які виїхали за кордон, і виплати пенсіонерам іноземних держав, які проживають в Україні.

Строк виплати пенсії при зміні групи інвалідності або відновленні здоров'я.

Умови виплати пенсій при перервах в інвалідності.

Відрахування з пенсій. Підстави для відрахування. Розміри та порядок відрахувань.

Стягнення сум пенсій, надмірно виплачених пенсіонерам унаслідок зловживань з їхнього боку.

Тема 15. Відповідальність підприємств, організацій і громадян у пенсійному забезпеченні. Вирішення спорів з пенсійних питань

Відповідальність підприємств та організацій за достовірність документів, виданих для оформлення пенсій.

Обов'язкове інформування управління соціального захисту про зміну умов, що впливають на виплату пенсій.

Оскарження рішень органу, що призначає пенсію.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ (для правознавців)

Контрольна робота з дисципліни “Право пенсійного забезпечення” складається з двох частин.

Перша частина містить три задачі, при виконанні яких згідно з умовою задачі потрібно відшукати необхідні норми права й назвати конкретні частину, пункт чи абзац статті закону і відповіді на поставлені запитання, якщо вони наведені в кінці задачі. Якщо ж запитання не зазначені, слід самостійно їх сформулювати і дати на них вичерпну відповідь.

Друга частина контрольного завдання містить теоретичне питання, для розкриття якого необхідно продумати план за такою структурою:

вступ, основна частина, стислі висновки та список використаних друкованих джерел.

Контрольну роботу студенти повинні виконувати самостійно, акуратно. Необхідно зазначити дату виконання, номер залікової книжки, підписати роботу і подати для перевірки у зазначені строки.

Варіант контрольного завдання студент визначає за останньою цифрою номера своєї залікової книжки.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ (для правознавців)

Варіант 1

Задача 1

Громадянці Соколовій виповнилося 50 років. Її трудовий стаж — 17 років. Останні 10 років вона не працювала, займалася вихованням дітей. На момент звернення за призначенням пенсії Соколова мала 4 дітей. Один із синів Соколової помер у 10-річному віці. Середньомісячний заробіток Соколової перед зверненням за пенсією становив 140 грн.

Чи має Соколова право на пенсію за віком і якщо має, то в якому розмірі?

Посилаючись на норми права, обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 2

За призначенням пенсії звернувся інвалід I групи від загального захворювання Смирнов віком 35 років. Він подав документи, що підтверджували його роботу протягом 4 років, і йому було призначено пенсію по інвалідності при неповному стажі роботи. Через рік він подав додаткові документи про свою роботу впродовж 2 років до призначення йому пенсії з проханням перерахувати пенсію. На той час заявникові виповнилося 36 років.

Чи може бути Смирнову призначена повна пенсія по інвалідності від загального захворювання і з якого часу?

Посилаючись на норми права, обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 3

Громадянин Шпала вийшов на пенсію за віком на загальних умовах. Він має 42 роки безперервного трудового стажу, був нагороджений грамотою Президії Верховної Рада України, а в 1997 році йому було присвоєно звання “Заслужений працівник промисловості”. Розмір отриманої пенсії становить 74 грн.

Чи має право громадянин Шпала на надбавку до пенсії?

Посилаючись на норми права, обґрунтуйте свою відповідь.

Теоретичне питання

Пенсійне забезпечення військовослужбовців.

Варіант 2

Задача 1

Громадянин Прохоров народився 1963 р. З 1981 р. по 1983 р. служив в армії, з 1984 р. по 1986 р. працював шахтарем. Після 6-місячної перерви він працював водієм до 10 січня 1999 р., коли його визнали інвалідом II групи від загального захворювання. Його заробіток становив 224 грн.

Чи має Прохоров право на пенсію по інвалідності?

Якщо має, то в якому розмірі?

Посилаючись на відповідні норми права, обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 2

Суддя Одеського обласного суду Теліжко О. звернувся до відділу соціального захисту з проханням призначити йому пенсію згідно із Законом України “Про статус суддів” від 15 грудня 1992 р. Теліжко О. працював народним суддею Ленінського району м. Одеси з 1968 р. по 1979 р., а потім членом обласного суду з 1979 р. по 1990 р. З 1990 р. працював правовим інспектором в Одеській федерації профспілок. У 1998 р. йому виповнилося 60 років.

Відділ соціального захисту відмовив йому в призначенні пенсії згідно із Законом України “Про статус суддів”.

Чи було правильним рішення відділу соціального захисту?

За яких умов призначається пенсія суддям?

Задача 3

Громадянин Сорокін має 23 роки трудового стажу, останні 3 роки він працював у приватному підприємстві, що обрало спрощену систему оподаткування. Коли Сорокіну виповнилося 60 років, його середньомісячний заробіток становив 190 грн. У районному управлінні соціального захисту населення Сорокіну відмовили в зарахуванні до трудового стажу останніх трьох років роботи і призначили пенсію за віком при неповно-

му стажі роботи. Сорокін звернувся за роз'ясненням до юриста, вважаючи це порушенням його прав.

Розв'яжіть задачу, посилаючись на відповідні норми права.

Теоретичне питання

Пенсійний фонд: порядок формування й використання.

Варіант 3

Задача 1

Сидоренко А. М. народився 10 січня 1940 р., його трудовий стаж становить 19 років, а середньомісячна зарплата — 120 грн.

Визначте розмір пенсії при неповному стажі роботи громадянина Сидоренка А. М.

Назвіть статті Закону, які встановлюють порядок нарахування пенсій при неповному стажі роботи.

Задача 2

Одного дня студент політехнічного університету Іванов поспішав на заняття. Аби скоротити дорогу, вирішив не спускатися в тунель підземного переходу, а перебігти проїзну частину вулиці, і був збитий легковою машиною. 15 вересня 1999 р. МСЕК визнала студента інвалідом II групи, а 10 лютого 2000 р. його мати звернулася до відділу соціального захисту з проханням про нарахування синові пенсії та подала документи про його трудовий стаж і заробіток до вступу на навчання. Із поданих документів встановлено, що Іванов з 10 вересня 1994 р. по 10 серпня 1996 р. працював на заводі електриком і мав щомісячний заробіток у сумі 210 грн; довідка з університету засвідчувала про призначення йому стипендії в розмірі 20 грн. на місяць.

Що має відповісти інспектор відділу соціального захисту на запитання матері Іванова про розмір пенсії та строк її призначення?

Розв'яжіть задачу, посилаючись на відповідні норми права.

Задача 3

До відділу соціального захисту населення звернулася громадянка Миколайчук Л. з проханням призначити їй пенсію за вислугу років як журналісту. Миколайчук 8 років пропрацювала в засобах масової інформації, а останні 5 років працює державним службовцем, її загальний трудовий стаж становить 22 роки. Недавно Миколайчук Л. виповнилось 55 років.

Як вирішити цю справу?

Теоретичне питання

Призначення й виплата пенсій.

Варіант 4

Задача 1

Капітан судна Чорноморського пароплавства Сидоров М. І у січні 1999 р. звернувся до відділу соціального захисту населення із заявою про призначення йому пенсії за вислугу років. Сидоров М. І. народився у 1944 р. У 1965 р. закінчив вище мореплавне училище. Після закінчення училища 3 роки працював на суднах приміського сполучення, потім 6 років — старшим помічником капітана на суднах далекого плавання, 5 років і 6 місяців — капітаном теплохода, решту часу — диспетчером порту.

Визначте загальний стаж і вислугу років, які дають право на пенсію капітанові судна Сидорову М. І.

Чи має право на пенсію за вислугу років капітан Сидоров М. І. як працівник плавскладу морського флоту?

Розв'яжіть задачу, посилаючись на відповідні норми права.

Задача 2

Громадянка Гнатовська має 8 років і 6 місяців стажу державного службовця, незабаром вона досягне пенсійного віку. Крім цього вона має 13 років загального трудового стажу.

За яких умов Гнатовська може отримувати пенсію за вислугу років як державний службовець?

Свою відповідь обґрунтуйте, посилаючись на відповідні норми права.

Задача 3

Ладизин В. звернувся до районного управління соціального захисту населення з проханням призначити йому пенсію за вислугу років. У 1987 році він працював у зоні відчуження 4 місяці, має 24 роки загального трудового стажу, з них 10 років — державної служби. Вік Ладизина В. на момент звернення за пенсією становив 54 роки.

Чи має право громадянин Ладизин В. на пенсію за вислугу років?

Розв'яжіть задачу, посилаючись на відповідні норми права.

Теоретичне питання

Поняття, ознаки пенсій по інвалідності. Умови призначення пенсій по інвалідності.

Варіант 5

Задача 1

Громадянка Севастеева Н. з м. Бердянська Запорізької області звернулася до відділу соціального захисту із заявою про призначення їй пенсії як членові сім'ї загиблого на фронті батька. Але їй було відмовлено.

Севастеевій Н. було 2 роки (1941 р.), коли на фронті загинув її батько. Вона жила з матір'ю, яка померла 1998 р. Офіційно незаміжня, має 2 дітей.

Яким нормативним актом регламентується це питання?

Чи є обгрунтованою відмова у призначенні пенсії?

Задача 2

Сім'я доцента Кобріна звернулася до районного відділу соціального захисту з проханням про призначення пенсії в разі втрати годувальника. Склад сім'ї: 2 сини-близнюки дворічного віку та дружина віком 35 років, яка не працює.

Доцент Кобрін помер від загального захворювання у віці 37 років. Стаж роботи становить 9 років і 8 місяців. Його посадовий оклад — 280 грн на місяць.

Кого з членів сім'ї Кобріна слід вважати утриманцем?

Хто з членів сім'ї має право на пенсію в разі втрати годувальника?

Відповідь обгрунтуйте, посилаючись на відповідні норми права.

Задача 3

Слюсар Буров К. під час гасіння пожежі, що виникла в гаражі КСП, отримав сильні опіки. Йому визначена I група інвалідності. Бурову 40 років. Трудовий стаж — 17 років. На утриманні Бурова — його мати (57 років) і дочка (9 років).

У якому розмірі буде призначено пенсію Бурову?

Відповідь обгрунтуйте, посилаючись на відповідні норми права.

Теоретичне питання

Пенсії за вислугу років.

Варіант 6

Задача 1

Громадянка Сабро П. з 1 березня 1967 р. по 10 березня 1989 р. працювала медсестрою в сільській лікарні, з 11 березня 1989 р. по 10 травня 1999 р. — медсестрою в Одеській обласній лікарні. З 15 листопада 1995 р. по 10 травня 1999 р. працювала за сумісництвом акушеркою на 0,5 ставки в пологовому будинку м. Одеси. 15 травня 1999 р. звернулася до відділу соціального захисту населення з проханням призначити їй пенсію за вислугу років. Її заробіток на основній роботі становив 114 грн, а за сумісництвом — 67 грн.

Чи має вона право на пенсію за вислугу років?

Якщо так, то з якого заробітку їй слід нараховувати?

Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на відповідні норми права.

Задача 2

Член колективного сільськогосподарського підприємства, інвалід III групи внаслідок бойових дій в Афганістані досяг 55-річного віку і звернувся з проханням про призначення йому пенсії за віком. Його трудовий стаж становить 25 років. Середньомісячний заробіток — 224 грн.

Чи буде йому призначена пенсія за віком і в якому розмірі?

Чи може бути призначена пенсія по інвалідності?

Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на відповідні норми права.

Задача 3

Федорчук К., водій АТП-12004 м. Золотоноші, звернувся до власника АТП з проханням призначити йому пенсію, оскільки йому виповнилося 60 років, а бухгалтер цього ж АТП поставив перед власником питання про нарахування надбавок до пенсії за віком, оскільки він одинокий і потребує постійного стороннього догляду. Власником АТП обом було відмовлено з того приводу, що це питання не входить до компетенції власника і що задоволення таких вимог законом не передбачено. Чи це так?

Розв'яжіть задачу, посилаючись на відповідні норми права.

Теоретичне питання

Призначення пенсій за віком на спеціальних юридичних підставах.

Варіант 7

Задача 1

Громадянину Іванчикові Г. пенсію за віком було призначено 19 травня 1996 р., а з 4 січня 1998 р. він звернувся за її перерахуванням. Для цього він подав до відділу соціального захисту довідку про заробіток за 1996–1997 рр. Однак у відділі соціального захисту йому повідомили, що заробіток до травня 1996 р. не може бути підставою для перерахування пенсії.

Чи відповідає це роз'яснення чинному законодавству і яким є порядок перерахування пенсій працюючим пенсіонерам?

Задача 2

Сержант строкової служби Котляр загинув під час виконання службових обов'язків. До призову на військову службу він працював водієм автотранспорту і мав середній заробіток 130 грн. На його утриманні перебувала 7-річна дочка, непрацююча дружина і стара мати віком 63 роки.

Хто з членів цієї сім'ї має право на пенсію в разі втрати годувальника?

За яким нормативним актом визначатиметься право сім'ї на пенсію в разі втрати годувальника?

У якому розмірі буде призначено пенсію сім'ї загиблого?

Задача 3

Аудитор Удовенко С. та електромеханік Цапенко К. порушили питання про призначення пенсії. 53-річний Удовенко С. мав 25 років загального стажу, з яких 10 років — на особливо шкідливих роботах, а решту працював старшим бухгалтером. 45-річний Цапенко К. мав 25 років трудового стажу, з яких 20 років пропрацював електромеханіком на нафтовому морському судні. Хто з них має право на пенсію і на який вид?

Розв'яжіть задачу, посилаючись на відповідні норми права.

Теоретичне питання

Характеристика принципів права пенсійного забезпечення.

Варіант 8

Задача 1

У січні 1999 р. громадянин Нікуліній Д. І. виповнилося 55 років, і вона вирішила вийти на пенсію за віком. Її цікавить, чи зарахують до її трудового стажу час роботи в колгоспі з 1977 р. по 1979 р. Після цього вона переїхала до міста і працювала на заводі. Якщо така робота включається до трудового стажу, то вона просить роз'яснити, як їй підтвердити цей стаж роботи?

Розв'яжіть задачу, посилаючись на відповідні норми права.

Задача 2

25 березня 1999 р. за призначенням пенсії в разі втрати годувальника звернулася дружина льотчика Іванова, який загинув 28 грудня 1997 р. під час виконання службових обов'язків. На його утриманні перебували дружина, двоє малолітніх дітей — дочка 1990 р. і син 1995 р. народження.

Заявниця не працювала (була зайнята вихованням дітей). Іванов служив льотчиком авіазагону сільськогосподарської авіації. Його середньомісячний заробіток становив 225 грн.

Визначте право сім'ї на пенсію, її розмір і строк, з якого вона може бути призначена.

Розв'яжіть задачу, посилаючись на відповідні норми права.

Задача 3

У розрахунку середнього заробітку при призначенні розміру пенсії технікові Круглову не було враховано виплати допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю. А Сушко, пенсіонеру при неповному стажі роботи, було відмовлено в перерахуванні пенсії з тієї підстави, що після її призначення він працював лише 3 роки, а треба 5, хоч оплата праці значно перевищує ту, з якої було призначено пенсію при неповному трудовому стажі. Технік Круглов і пенсіонер Сушко звернулися до юриста за роз'ясненнями.

Яку відповідь повинен дати юрист?

Теоретичне питання

Загальна характеристика суб'єктів правовідносин у сфері пенсійного забезпечення.

Варіант 9

Задача 1

Визначте тривалість загального і спеціального стажу, який дає право на пенсію на пільгових умовах громадянину Ізмайлову, якщо він з 1 вересня 1969 р. по 1 липня 1974 р. навчався у вищому навчальному закладі, з 1 вересня 1974 р. по 1 серпня 1978 р. працював майстром на ділянці виробництва кордіаміну в цеху саліцилового заводу (список № 1), а з 1 серпня 1978 р. по 20 грудня 1980 р. — начальником цеху на тому ж заводі.

З 1 січня 1981 р. по 20 грудня 1991 р. Ізмайлов працював на кондитерській фабриці начальником відділу збуту, а з 1991 р. по 1 січня 1999 р. був заступником директора фірмового магазину.

Задача 2

Артист Кирилов Ю. у січні 1995 р. звернувся до відділу соціального захисту з проханням призначити йому пенсію за вислугу років як творчому працівнику. Під час розгляду заяви з'ясувалося, що він 3 роки працював у колгоспі, 2 роки був учасником воєнних дій в Афганістані; після демобілізації був солістом обласної філармонії до 1986 р., з 1986 р. по 1995 р. обіймав різні адміністративні посади в цій самій філармонії.

Чи має Кирилов Ю. право на пенсію за вислугу років?

Які умови визначають право виходу на пенсію за вислугу років працівникам творчих професій?

Розв'яжіть задачу, посилаючись на відповідні норми права.

Задача 3

Органом соціального забезпечення м. Умань відмовлено в нарахуванні пенсії за вислугу років диспетчеру-практику управління повітряним рухом Чирко А., у якої було лише 17,5 років вислуги, і лікарю-педіатру сільської лікарні Устименко В. з вислугою років — 21 рік.

Посилаючись на відповідні норми права, обґрунтуйте такі відмови.

Теоретичне питання

Види трудового стажу, їх характеристика.

Варіант 10

Задача 1

Громадянці Донець Л., яка народила й виховала 5 дітей та має 15-річний трудовий стаж, виповнилося 50 років, і вона бажає отримати пенсію за віком. Усі діти Донець Л. живі, однак старший син її виховувався з 5-річного віку в дитячому будинку.

Чи може бути призначена Донець Л. пенсія за віком на пільгових умовах?

Розв'яжіть задачу, посилаючись на відповідні норми права.

Задача 2

Громадянин України Юрченко Б., який проживає в м. Одесі, звернувся до відділу соціального захисту за місцем проживання за роз'ясненням, чи буде включено до його трудового стажу роки роботи в Тюмені?

Дайте пояснення з посиланням на нормативний акт.

Задача 3

Громадянин Гушин В. помер унаслідок загального захворювання у 53-річному віці. На його утриманні були дружина, з якою Гушин В. перебував у шлюбі 21 рік, і дочка віком 15 років. Стаж роботи Гушина В. на день смерті становив 21 рік. Орган соціального забезпечення відмовив у призначенні пенсії у зв'язку з втратою годувальника, оскільки вони обидві працюють.

Чи є правомірною відмова?

Теоретичне питання

Організаційно-правові форми та види пенсійного забезпечення.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ (для неправознавців)

Контрольна робота обов'язково повинна мати план за такою структурою. У вступі (обсягом до двох сторінок) розкривається роль і значення теми. Основна частина складається з двох чи трьох питань. Розкриваючи питання, необхідно показати знання теми, дати аналіз чинних норм права з використанням практичного досвіду, висловити конкретні особисті зауваження і рекомендації з досліджуваної теми. Особливо час-

тиною роботи повинні бути висновки, де стисло, обсягом до двох сторінок, слід показати і обґрунтувати пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства чи теоретичних положень за темою контрольної роботи. Необхідно подати список використаної літератури. Оформити належним чином титульний лист, підписати роботу, вказавши дату виконання, і в зазначений термін подати на перевірку. Номер теми контрольної роботи студент вибирає за останньою цифрою номера своєї залікової книжки. Наприклад, якщо остання цифра номера залікової книжки “7”, то з трьох тем необхідно вибрати одну: “7”, “17” або “27”.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ **(для неправознавців)**

1. Поняття та функції пенсійного забезпечення.
2. Організаційно-правові форми та види пенсійного забезпечення.
3. Характеристика принципів права пенсійного забезпечення.
4. Поняття, предмет і метод права пенсійного забезпечення.
5. Суб'єкти права пенсійного забезпечення, їх характеристика
6. Характеристика процедурних правовідносин у пенсійному забезпеченні.
7. Юридичні факти в пенсійному забезпеченні, їх класифікація та значення.
8. Трудовий стаж: поняття, види та значення в пенсійному забезпеченні.
9. Вислуга років: поняття, суб'єкти, правове значення.
10. Правила обчислення трудового стажу.
11. Докази трудового стажу.
12. Трудові пенсії та їх відмінність від соціальних.
13. Поняття, види та умови призначення пенсій за віком.
14. Призначення пенсій за віком на пільгових умовах.
15. Призначення пенсій за віком на спеціальних юридичних фактах.
16. Пенсії учасникам ліквідації аварії на ЧАЕС.
17. Поняття й ознаки пенсій за вислугу років.
18. Вислуга років: поняття й види діяльності, що зараховуються до неї.
19. Загальні умови призначення пенсій за вислугу років.
20. Призначення пенсій за вислугу років працівникам цивільної авіації.
21. Призначення пенсій за вислугу років державним службовцям.
22. Пенсії за вислугу років суддям та працівникам прокуратури.
23. Поняття, ознаки та умови призначення пенсій по інвалідності.

24. Поняття, ознаки та загальні умови призначення пенсій у разі втрати годувальника.
25. Порядок призначення пенсій.
26. Соціальна пенсія: поняття й розміри.
27. Пенсійна реформа в Україні.
28. Характеристика органів, що здійснюють пенсійне забезпечення в Україні.
29. Характеристика джерел фінансування пенсійного забезпечення в Україні.
30. Гарантії здійснення та охорони права на пенсію.

ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ

1. Конституційні основи пенсійного права.
2. Предмет і метод пенсійного права.
3. Види пенсійного забезпечення.
4. Пенсійна реформа в Україні.
5. Поняття й види пенсійних правовідносин.
6. Процедурні норми в пенсійному забезпеченні та їх застосування щодо реалізації права на пенсію.
7. Види трудового стажу та його значення в пенсійному праві.
8. Поняття пенсії та її основні критерії.
9. Види пенсій у пенсійному законодавстві України.
10. Розвиток пенсійного законодавства в Україні.
11. Пенсії за віком.
12. Пенсії за вислугу років.
13. Пенсії по інвалідності.
14. Пенсії в разі втрати годувальника.
15. Пенсії державним службовцям.
16. Пенсії військовослужбовцям і членам їхніх сімей.
17. Пенсії суддям і працівникам прокуратури.
18. Пенсії працівникам міліції.
19. Нарахування пенсій.
20. Пенсії на пільгових умовах і в пільгових розмірах.
21. Призначення і виплата пенсій.
22. Соціальні пенсії.
23. Юридичні факти в пенсійному праві.

Методичні вказівки щодо виконання, оформлення, подання на перевірку і захист курсових робіт надає викладач, який веде заняття з дисципліни “Право пенсійного забезпечення”.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Поняття та функції пенсійного забезпечення.
2. Організаційно-правові форми та види пенсійного забезпечення.
3. Характеристика принципів права пенсійного забезпечення.
4. Поняття і предмет права пенсійного забезпечення.
5. Особливості методу права пенсійного забезпечення.
6. Характеристика джерел права пенсійного забезпечення.
7. Загальна характеристика Закону України “Про пенсійне забезпечення громадян”.
8. Структура правовідносин у пенсійному забезпеченні.
9. Загальна характеристика суб’єктів правовідносин у сфері пенсійного забезпечення.
10. Юридичні факти в пенсійному забезпеченні, їх класифікація та значення.
11. Трудовий стаж: поняття, види та значення в пенсійному забезпеченні.
12. Загальний трудовий стаж; трудова діяльність, що зараховується до нього.
13. Види трудового стажу, їх характеристика.
14. Спеціальний трудовий стаж; трудова діяльність, що зараховується до нього.
15. Правила обчислення трудового стажу.
16. Обчислення трудового стажу у пільговому порядку.
17. Докази трудового стажу.
18. Поняття та основні ознаки пенсій.
19. Трудові пенсії та їх відмінність від соціальних.
20. Поняття та види пенсій за віком.
21. Умови призначення пенсій за віком на загальних умовах.
22. Умови призначення пенсій за віком на пільгових умовах.
23. Призначення пенсій за віком на спеціальних юридичних підставах.
24. Призначення пенсій за віком при неповному стажі.
25. Розміри пенсій за віком, надбавки.
26. Поняття та ознаки пенсій за вислугу років.
27. Вислуга років: поняття й види діяльності, що зараховуються до неї.
28. Загальні умови призначення пенсій за вислугу років.

29. Коло осіб, які мають права на пенсію за вислугу років.
30. Умови призначення пенсій за вислугу років працівникам цивільної авіації.
31. Умови призначення пенсій за вислугу років державним службовцям.
32. Умови призначення пенсій за вислугу років суддям.
33. Умови призначення пенсій за вислугу років працівникам прокуратури.
34. Умови призначення пенсій за вислугу років працівникам освіти, охорони здоров'я та соціального захисту.
35. Умови призначення пенсій за вислугу років окремим категоріям працівників народного господарства.
36. Поняття та ознаки пенсій по інвалідності.
37. Види пенсій по інвалідності залежно від причин інвалідності.
38. Умови призначення пенсій по інвалідності.
39. Призначення пенсій по інвалідності в разі трудового каліцтва чи професійного захворювання.
40. Призначення пенсій по інвалідності в разі загального захворювання.
41. Пенсії по інвалідності при неповному стажі роботи.
42. Розміри пенсій по інвалідності.
43. Умови, від яких залежить розмір пенсій по інвалідності.
44. Поняття й ознаки пенсій у разі втрати годувальника.
45. Загальні умови призначення пенсій в разі втрати годувальника.
46. Залежність умов, що визначають право на пенсію в разі втрати годувальника, від причини смерті годувальника.
47. Розмір пенсій в разі втрати годувальника.
48. Документи, необхідні для призначення пенсій.
49. Порядок підтвердження періодів трудового стажу за показаннями свідків.
50. Порядок призначення пенсій.
51. Способи нарахування середньомісячного заробітку, що враховується при визначенні розміру пенсій.
52. Способи нарахування пенсій.
53. Порядок та способи виплати пенсій.
54. Надбавки до пенсій, їх характеристика.
55. Соціальна пенсія: поняття та розміри.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативна

1. Конституція України. — К.: Україна, 1996.
2. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Прийнято ВР України 14 січня 1998 р. // Уряд. кур'єр. — 1998. — 19 лют.
3. Закон України “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії ” від 5 жовтня 2000 р. // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 44. — 17 листоп.
4. Закон України “Про пенсійне забезпечення” від 15 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 3. — Ст. 10, 11.
5. Закон України “Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького та рядового складу органів внутрішніх справ” від 9 квітня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 29. — Ст. 399.
6. Закон України “Про пенсії за особливі заслуги перед Україною” від 1 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 35. — Ст. 289.
7. Закон України “Про затвердження прожиткового мінімуму на 2001 рік” від 22 березня 2001 р. № 2330-III // Праця і зарплата. — 2001. — Квіт.
8. Закон України “Про соціальний правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” від 20 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 5. — Ст. 190.
9. Закон України “Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 19 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 13. — Ст. 178.
10. Закон Української РСР “Про основи соціальної захищеності інвалідів” від 21 березня 1991 р. // Закони України. — К., 1996. — Т. 1.
11. Закон України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” від 22 жовтня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 45. — Ст. 425.
12. Закон України “Про державну службу” від 19 листопада 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 52. — Ст. 490.
13. Закон України “Про статус суддів” від 15 грудня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 8. — Ст. 56.
14. Закон України “Про прокуратуру” від 5 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 53. — Ст. 793.

15. Закон України “Про статус народного депутата України” від 21 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 3. — Ст. 17.
16. Закон України “Про міліцію” від 20 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 4. — Ст. 20.
17. Закон України “Про підвищення мінімального розміру пенсії” від 15 липня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 40. — Ст. 359.
18. Закон України “Про встановлення розміру мінімальної заробітної плати на 2000 рік” від 1 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — № 35. — Ст. 288.
19. Закон України “Про збір на обов’язкове соціальне страхування” від 26 червня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 37. — Ст. 238.
20. Закон України “Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування” від 26 червня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 37. — Ст. 237.
21. Закон України “Про наукову та науково-технічну діяльність” від 1 грудня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 2–3. — Ст. 20.
22. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 16. — Ст. 203.
23. Закон України “Про службу безпеки України” від 25 березня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 27. — Ст. 382.
24. Закон України “Про основні принципи соціального захисту ветеранів війни та інших громадян похилого віку в Україні” від 16 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 4. — Ст. 18.
25. Закон України “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів” від 23 вересня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1997. — № 50. — Ст. 302.
26. Закон України “Про ратифікацію Угоди про взаємний залік до загального трудового стажу та вислуги років служби в органах і установах прокуратури в державах — учасниках СНД” від 1 липня 1999 р. № 800 // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 34. — Ст. 281.
27. Положення про Фонд соціального страхування України: Постанова КМ України від 27 червня 1998 р. № 972 // Офіц. вісн. України. — 1998. — № 26. — Ст. 946.
28. Положення про Пенсійний фонд України: Постанова КМ України від 1 червня 1994 р. № 345 // ЗП України. — 1994. — № 9. — Ст. 229.

29. *Положення* про Міністерство праці та соціальної політики України: Указ Президента України від 30 серпня 2000 р. № 1035/2000 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 35. — 15 верес.
30. *Типове положення* про головне управління праці та соціального захисту населення обласної, Київської міської державної адміністрації управління праці та соціального захисту населення, Севастопольської міської державної адміністрації управління праці та соціального захисту населення, районної, районної в містах Києві та Севастополі державної адміністрації: Постанова КМ України від 29 вересня 2000 р. № 1498 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 40. — 20 жовт.
31. *Про запровадження* адресної допомоги малозабезпеченим сім'ям: Постанова КМ України від 22 лютого 1999 р. № 238 // Офіц. вісн. України. — 1999. — № 8. — Ст. 289.
32. *Положення* про комісію з встановлення пенсій за особливі заслуги перед Україною при Кабінеті Міністрів України: Постанова КМ України від 20 жовтня 2000 р. // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 4. — 10 листоп.
33. *Положення* про умови та порядок надання адресної допомоги малозабезпеченим сім'ям: Постанова КМ України від 22 лютого 1999 р. № 238 // Офіц. вісн. України. — 1999. — № 8. — Ст. 289.
34. *Про основні напрями* соціальної політики на період до 2004 р.: Указ Президента України від 24 травня 2000 р. № 717/2000 // Уряд. кур'єр. — 2000. — № 97. — 31 трав.
35. *Про затвердження* нормативних актів з питань призначення пенсій за вислугу років працівникам авіації та льотно-випробувального складу: Постанова КМ України від 21 липня 1992 р. № 418 // ЗП України. — 1992. — № 209.
36. *Про порядок* обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та членам їх сімей: Постанова КМ України від 17 липня 1992 р. № 393 // ЗП України. — 1992. — № 7.
37. *Про порядок* проведення атестації робочих місць за умовами праці: Постанова КМ України від 1 серпня 1992 р. № 442 // ЗП України. — 1992. — № 9.
38. *Про порядок* забезпечення допомогами з державного соціального страхування: Постанова КМ України від 27 квітня 1998 р. № 571 // ЗП України. — 1998. — № 8. — Ст. 571.

39. *Правила* обчислення загального трудового стажу при призначенні працівникам допомог по тимчасовій непрацездатності: Постанова КМ України від 19 жовтня 1998 р. № 1658 // Уряд. кур'єр. — 1998. — № 208–209.
40. *Положення* про розслідування й облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на підприємствах, в установах і організаціях: Постанова КМ України від 17 червня 1998 р. № 923 // ЗП України. — 1998. — № 10. — Ст. 437.
41. *Про обчислення* розміру допомог по тимчасовій непрацездатності: Постанова КМ України № 571-98 від 27 квітня 1998 // ЗП України. — 1998. — № 8. — Ст. 571.
42. *Порядок* виплати пенсій та грошової допомоги за згодою пенсіонерів та одержувачів допомоги через їх поточні рахунки у банківських установах: Постанова КМ України від 30 серпня 1999 р. № 1596 // Уряд. кур'єр. — 1999. — № 166. — 7 верес.
43. *Перелік* посад артистів театральних-концертних та інших видовищних закладів, підприємств та колективів, які мають право на пенсію за вислугу років незалежно від віку: Постанова КМ України від 12.10.92 № 583 // ЗП України. — 1992. — № 11.
44. *Порядок* обчислення заробітку для призначення пенсій особам льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації: Постанова КМ України від 10 лютого 2000 р. № 264 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 6. — 25 лют.
45. *Перелік* видів оплати праці та інших виплат, на які не нараховуються страхові внески і які не враховуються при визначенні середньомісячного заробітку для обчислення пенсій: Постанова КМ України від 18 травня 1998 р. № 697 // Офіц. вісн. України. — 1998. — № 20. — С. 741.
46. *Список* сезонних робіт і сезонних галузей: Постанова КМ України від 28 березня 1997 р. № 278 // Офіц. вісн. України. — 1997. — № 14.
47. *Список* текстильних виробництв і професій, робота на яких дає робітницям право на пенсію за віком після досягнення 50 років і при стажі зазначеної роботи не менше 20 років: Постанова КМ України від 12 жовтня 1992 р. № 583 // ЗП України. — 1992. — № 11.
48. *Положення* про порядок і умови проходження служби в митних органах: Постанова КМ України від 9 лютого 1993 р. № 97 // ЗП України. — 1993. — № 6.
49. *Про трудові* книжки працівників: Постанова КМ України від 27 квітня 1993 р. № 301 // ЗП України. — 1993. — № 10. — Ст. 197.

50. *Про порядок підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній*: Постанова КМ України № 637 від 12 серпня 1993 р. // ЗП України. — 1993. — № 12.
51. *Про перелік закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років*: Постанова КМ України від 4 листопада 1993 р. № 909 // ЗП України. — 1994. — № 4.
52. *Про затвердження списків № 1 і № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, що дають право на пенсію за віком на пільгових умовах*: Постанова КМ України від 11 березня 1994 р. № 162 // Людина і праця. — 1994. — № 6.
53. *Про затвердження Списку робіт і професій, що дають право на пенсію незалежно від віку при безпосередній зайнятості протягом повного робочого дня на підземних і відкритих гірничих роботах (включаючи особовий склад гірничорятувальних частин), пов'язаних з видобутком вугілля, на будівництві шахт і рудників та в металургії терміном не менше 25 років*: Постанова КМ України від 31 березня 1994 р. № 202 // ЗП України. — 1994. — № 7.
54. *Про порядок застосування списків № 1 і № 2 виробництв, робіт, професій, посад і показників, що дають право на пенсію за віком на пільгових умовах*: Роз'яснення М-ва соціального захисту населення України і М-ва праці України від 10 травня 1994 р. // Бюл. законодавства і юрид. практики України. — 1996. — № 4.
55. *Порядок організації і проведення медико-соціальної експертизи втрати працездатності*: Постанова КМ України від 4 квітня 1994 р. № 211 // ЗП України. — 1994. — № 8.
56. *Про порядок обчислення стажу державної служби*: Постанова КМ України від 3 травня 1994 р. № 283 // ЗП України. — 1994. — № 8.
57. *Питання Пенсійного фонду України*: Постанова КМ України від 1 червня 1994 р. № 345 // ЗП України. — 1994. — № 9.
58. *Положення про порядок призначення та виплати в Міністерстві оборони України державних пенсій і допомог військовослужбовцям та членам їх сімей*: Затв. наказом М-ва оборони України від 8 серпня 1994 р. № 205.
59. *Про встановлення груп інвалідності*: Інструкція Міністерства охорони здоров'я України від 28 грудня 1991 р. // Соціальне забезпечення в Україні: Зб. законодавчих актів та офіц. документів. — К., 1992. — Вип. 2.
60. *Про затвердження Положення про медико-соціальну експертизу і Положення про індивідуальну програму реабілітації та адаптації інвалідів*: Постанова КМ України від 22 лютого 1992 р. № 83 // ЗП України. — 1992. — № 3.

61. *Про затвердження Списку професійних захворювань та Інструкції щодо його застосування*: Наказ М-ва охорони здоров'я України, М-ва права України від 2 лютого 1995 р. № 23/26/9 // Бюл. законодавства і юрид. практики України. — 1996. — № 4.
62. *Про заходи по запровадженню персоніфікованого обліку відомостей в систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування*: Указ Президента України від 4 травня 1998 р. № 408/98 // Уряд. кур'єр. — 1998. — № 218–219.
63. *Про порядок перерахунку пенсій*: Постанова КМ від 19 серпня 1999 р. № 1520 // Уряд. кур'єр. — 1999. — № 160.
64. *Закон України “Про проведення у Львівській області експерименту по призначенню пенсій органами Пенсійного фонду України”* від 28 грудня 1998 р. // Голос України. — 1999. — № 104.
65. *Про практику розгляду судами справ за позовами про відшкодування шкоди*: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 березня 1992 р. № 6 (із змінами, внесеними постановами Пленуму від 08.07.94 № 7 та від 30.09.94 № 11) // Бюл. законодавства і юрид. практики України. — 1995. — № 3.
66. *Соціальне забезпечення в Україні*: Зб. законодавчих актів та офіц. документів. — К., 1992. — Вип. 1–2.
67. *Інформаційний збірник законодавчих актів, що стосуються проблем соціального захисту інвалідів, пенсіонерів, інших непрацездатних громадян*. — К., 1992–1996. — Вип. 1–12.
68. *Законодавство України про пенсійне забезпечення* // Бюл. законодавства і юрид. практики України. — 1996. — № 4.
69. *Законодавство України про пільги громадян України* // Бюл. законодавства і юрид. практики України. — 2000. — № 2.

Основна

1. *Андреев В. С.* Право социального обеспечения в СССР. — М.: Юрид. лит., 1987.
2. *Зайкин А. Е.* Социальное обеспечение в СССР. — М.: Наука, 1981.
3. *Козлов А. Е.* Социальное обеспечение в СССР. — М.: Наука, 1981.
4. *Сирота І. М.* Право пенсійного забезпечення в Україні: Курс лекцій. — К.: Юрінком Інтер, 1998.
5. *Сирота І. М.* Право социального обеспечения в Украине. — Харьков: Одиссей, 2000.
6. *Сирота І. М.* Все о пенсиях, пособиях и социальной защите граждан Украины: Науч.-практ. коммент. — Харьков: Одиссей, 1999.

7. *Советское право социального обеспечения: Учеб. пособие / М. Н. Васильев и др.; Под ред. П. М. Морчиева. — М.: Юрид. лит., 1989.*
8. *Тучкова Э. Г. Право социального обеспечения: Учеб.-метод. пособие. — М., 1995.*

Додаткова

1. *Андріїв В. М. Класифікація і юридичне значення трудового стажу в праві соціального забезпечення // Право України. — 1997. — № 5.*
2. *Андріїв В. М. Особливості підтвердження стажу за показаннями свідків // Соціальний захист. — 1997. — № 1.*
3. *Астрахан Е. И. Принципы пенсионного обеспечения рабочих и служащих. — М.: Госюриздат, 1961.*
4. *Астрахан Е. И. Развитие законодательства о пенсиях рабочих и служащих: Исторический очерк (1917–1970). — М.: Юрид. лит., 1971.*
5. *Ачеркан В. А. Государственные пенсии. — М.: Юрид. лит., 1967.*
6. *Батыгин К. С. Ответственность по законодательству о социальном страховании. — М.: Юрид. лит., 1974.*
7. *Болотіна Н. Права людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів та понять // Право України. — 2000. — № 2.*
8. *Гуменюк И. Субъекты общеобязательного государственного социального страхования от несчастного случая на производстве // Юрид. вісн. — 2000. — № 2.*
9. *Иванова Р. И. Правоотношение по социальному обеспечению в СССР. — М.: Юрид. лит., 1986.*
10. *Иванова Р. И. Метод советского права социального обеспечения: основные черты // Вестн. Моск. ун-та. — 1983. — № 4. — Сер. “Право”.*
11. *Караваяев В. В. Социальное страхование в СССР. — М.: Госюриздат, 1959.*
12. *Красюк Т. Система соціального захисту населення в умовах трансформації українського суспільства: реальний стан та перспективи розвитку // Соц. захист. — 1997. — № 4.*
13. *Майданик Р. Персональные пенсионные счета: механизм и проблемы доверительного управления пенсионными активами // Предпринимательство, хозяйство и право. — 2000. — № 9.*
14. *Мищенко В., Гордієнко В. Недержавні пенсійні фонди в системі реформування пенсійної системи України // Фінанси України. — 1997. — № 12.*

15. *Новіков В.* Соціальна політика і пенсійне забезпечення // Соц. захист. — 1998. — Серп.
16. *Основні* напрямки реформування пенсійного забезпечення в Україні // Соц. захист. — 1998. — Серп. (Спец. вип.).
17. *Сіленко А.* Політико-правові аспекти розвитку соціальної сфери: забезпечення прав людини // Право України. — 1999. — № 11.
18. *Сивак С.* Конституційні гарантії права на пенсійне забезпечення та пенсійна реформа // Право України. — 1997. — № 12.
19. *Сташків Б. І.* Судовий захист — соціальним правам громадян // Право України. — 1996. — № 10.
20. *Сташків Б. І.* Особливості встановлення деяких юридичних фактів у пенсійному забезпеченні. — Чернігів: Юрист, 1997.
21. *Сташків Б. І.* Соціальному обслуговуванню — законодавче закріплення // Право України. — 1997. — № 10.
22. *Сташків Б.* Предмет права соціального забезпечення: погляд на проблему // Право України. — 2000. — № 9.
23. *Стычинский Б. С.* Проблемы совершенствования правового регулирования социального обеспечения граждан: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Харьков, 1991.
24. *Тарасова В. А.* Юридические факты в области пенсионного обеспечения. — М.: Изд-во МГУ, 1974.
25. *Тучкова Э. П., Захаров М. А.* Социальное обеспечение и обслуживание пенсионеров. — М.: Наука, 1988.
26. *Фогель Я. Н.* Право на пенсии и его гарантии. — М.: Юрид. лит., 1972.
27. *Яценко В.* Солідарний та індивідуальний підходи щодо реформування пенсійної системи // Соц. захист. — 1998. — Серп.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Право пенсійного забезпечення”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Право пенсійного забезпечення”	5
Вказівки до виконання контрольної роботи (для правознавців).....	13
Завдання для контрольних робіт (для правознавців).....	14
Вказівки до виконання контрольної роботи (для неправознавців).....	23
Теми контрольних робіт (для неправознавців)	24
Теми курсових робіт	25
Контрольні питання.....	26
Список рекомендованої літератури.....	28

Відповідальний за випуск	<i>Н. В. Медведєва</i>
Редактор	<i>В. І. Чумак</i>
Комп’ютерна верстка	<i>Т. Г. Замура</i>

Зам. № ВКЦ-668

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП